

HALVÅRSSKRIFT FOR

PRAKTISK TEOLOGI

1-2010
LUTHER FORLAG

Halvard Johannessen:

Pastoral spiritualitet i endring

Gunnar Rønnestad:

*Etablering av nye menigheter i
Den norske kirke*

Ove Conrad Hanssen:

*Menighetsutvikling i misjonsperspektiv
– også i Tyskland?*

Tormod Kleiven:

Fusjon eller okkupasjon?

Bård Mæland:

Hva skal presten ligned med?

Tove Rustan Skaar:

«Trygt, men fjernt»

Kristin Moen Saxegaard:

Bibelhermeneutikk for barn

Ex libris

Etablering av nye menigheter i Den norske kirke

Et kirkerettslig perspektiv

AV GUNNAR RØNNESTAD

gunnar.ronnestad@lyse.net

Innledning

Den norske kirke skal være til stede i alle lokalsamfunn. Dette gjenspeiles i kirkens organisasjon og struktur, som er fastlagt gjennom kirkeloven og det øvrige kirkelige regelverk. Lokalmenigheten er knyttet opp mot soknet ved at soknestrukturen etablerer menighetsfellesskapet i Den norske kirke. Ut fra bostedsadresse er det enkelte medlem av Den norske kirke formelt knyttet til et geografisk sokn og en menighet. Alle sokn har en kirke. Gjennom soknestrukturen er kirkemedlemmene knyttet til menighetsfellesskapet i et bestemt kirkebygg og deltar der i gudstjenestefellesskapet. I det geografiske soknet ivaretar kirkemedlemmene sine kirkelige rettigheter og plikter. Den fastlagte soknestrukturen gir en tjenlig ramme for de fleste menighetene i Den norske kirke.

Det har i en årrekke blitt etablert nye menigheter i Den norske kirke.¹ Etablering av nye menigheter har tradisjonelt skjedd ved soknedeling, dvs. at et geografisk område blir skilt ut som nytt sokn fra et eksisterende sokn. Begrunnelser for slik deling kan for eksempel være at det opprinnelige soknet er for stort, framvekst av nye befolkningsmessige tyngdepunkt eller ugunstige kommunikasjonsmessige forhold.

Det blir også etablert menigheter som ikke har formell status som geografiske sokn, men som har sitt virke sammen med soknemenig-

hetene. Derfor er det flere menigheter i noen sokn. I tillegg til tradisjonelle geografiske og demografiske betingelser kan etablering av slike nye menigheter være begrunnet strategisk eller ideologisk ut fra behov for fornyelse, nye arbeidsmåter, nye fellesskapsformer eller ønske om å nå nye målgrupper. Rasmussen (2004 s 77) peker på at nye menighetsmodeller kan være bygd på subkulturer, klasser, interesser eller yrkestilhørighet, som et supplement til en underliggende geografisk tenkning, eller som et alternativt sosiologisk kart for menigheter basert på en geografisk tenkning. Etablering av nye menigheter kan også representere en strategi for vekst i Den norske kirke (Hanssen 2007 s 17 og III-114).

Kirkeloven av 1996 opphevet ordningen for kapelldistrikt og småkirkemenigheter. Dermed mistet Den norske kirke en formell struktur, for sokn med flere menigheter. Likevel har etablering av nye menigheter i soknene holdt fram, uten at det kirkelige regelverket tydelig definerer hvordan disse skal knyttes til Den norske kirkes organisasjon og struktur. Nye menigheter har til en viss grad blitt etablert uten at det kirkerettslige grunnlaget har vært tilstrekkelig avklart på forhånd. På denne bakgrunn har det vært nødvendig å sikre etableringene kirkerettslig hjemmel og legitimitet. Hvis ikke en menighet kan beskrives kirkerettslig, kan det stilles spørsmål ved menighe-

tens status som menighet innen Den norske kirke. Uavklarte sider ved menighetens formelle status kan dessuten bidra til konflikter.

Spørsmålet blir hvorvidt nye menigheter som etableres i tillegg til soknemenighetene, har tilstrekkelig kirkerettslig legitimitet. Problemstillingen for artikkelen kan formuleres på følgende måte: Hvordan kan ulike typer nye menigheter inkluderes og virke innen gjeldende struktur for Den norske kirke? Avslutningsvis gis noen innspill på om gjeldende struktur bør endres.

Framstillingen vil omhandle menigheter som ikke har eller kan få soknestatus, for eksempel fordi menigheten mangler godkjent kirkebygg, eller at menigheten har en ideologi eller strategi som ikke gjør det hensiktsmessig å etablere et nytt geografisk sokn. Valgmenigheter tas med i framstillingen ettersom denne menighetstypen kan ha geografisk nedslagsfelt i flere sokn og dermed blir en supplerende menighet i forhold til soknene.

Det kan hevdes at soknemenighetene heller bør styrkes fremfor å splitte de menneskelige og økonomiske ressursene i soknet på flere menigheter. Etablering av en ny menighet er ressurskrevende og medfører som regel at soknemenigheten må gi avkall på menneskelige, økonomiske og personellmessige ressurser. Det reises også kritiske innvendinger mot form og innhold på gudstjenester og menighetsarbeid i nye menigheter. Innvendingene retter seg særlig mot noen av menighetenes frie tilnærming til Den norske kirkes gudstjenesteliturier og om de har en tilstrekkelig folkekirkelig profil. Selv om det ikke har vært uttrykkelig uttalt, kan det reises spørsmål ved om noen av menighetsetableringene har hatt en underliggende teologisk begrunnelse. Artikkelen tar imidlertid utgangspunkt i at nye menigheter faktisk etableres, og har ikke som siktemål å gi en strategisk eller teologisk vurdering av hvorvidt etablering av nye menigheter i Den norske kirke er ønskelig eller hensiktsmessig.

Nordhaug (2006 s 97 og 98) legger til grunn at menighetsdannelser i organisasjonene ikke er menigheter, men «menighetsfellesskap». Dette blant annet fordi de i kirkerettslig forstand er foreninger og ikke menigheter.

Menighetsfellesskap innen de frivillige kristelige organisasjonene, som ikke etableres som menigheter i rammen av Den norske kirkes struktur, blir ikke tatt med i framstillingen. Noen av disse menighetsfellesskapene har imidlertid en viss tilknytning til Den norske kirkes struktur ved at det er inngått avtale om tilsyn mellom biskopen og menighetsfellesskapet, og at de har en ordinert prest som står under biskopens tilsyn.²

Det etableres nye menigheter flere steder i landet, men det er hovedsakelig eksempler og erfaringer fra Stavanger bispedømme som legges til grunn for artikkelen. Selv om det er en interessant problemstilling, blir det ikke drøftet hvorvidt de sterke misjons-, forenings- og bedehustradisjonene i Stavanger bispedømme har hatt innvirkning på menighetsetableringene.

Artikkelen starter med å drøfte forholdet mellom menighet og sokn, og om det i soknestrukturen er grunnlag for at et sokn kan ha flere menigheter på samme måte som før kirkeloven av 1996. Når ulike menighetstyper er definert, vil det bli gjort rede hvordan disse kirkerettslig kan innpasses og virke innen gjeldende struktur for Den norske kirke.

Forholdet mellom menighet og sokn

Kirkeloven definerer ikke eksplisitt hva som er en menighet, men kirkeloven § 2 gjør soknet til «den grunnleggende enhet i Den norske kirke». Soknet er en geografisk avgrenset størrelse med en utstrekning som defineres gjennom grunnkretser.³ Landet er inndelt i ca. 14.000 grunnkretser, og alle disse er rubrisert inn under de 1278 soknene i Den norske kirke.

Hansson (1957 s 35) definerer en menighet på følgende måte: «Den opprinnelige og grunnleggende kirkelige enhet er menigheten. Kirkens funksjoner så vel som den enkeltes medlemsforhold er knyttet til dette lokalt avgrensede personsamfunn. Territorielt har menigheten fra gammel tid falt sammen med den sivile enhet soknet og omfatter alle kirke-medlemmer som bor i dette, derav ord som sognemenighet, sognekirke og lignende.» Som grunnleggende enhet i kirken kan ikke soknet bare defineres som en geografisk enhet. I teologisk forstand kan menigheten defineres som

«De helliges forsamling om ord og sakrament» (Gullaksen 2000 s 60). Et sokn kan derfor defineres ut fra et geografisk område og de medlemmene av Den norske kirke som har bostedsregistrert adresse innenfor soknets geografiske grenser. Det blir da den personkrets av kirkemedlemmer som avgrenses gjennom soknegrensene, og som i soknet per definisjon samles om ord og sakrament, som er å anse som den grunnleggende enhet og menigheten i Den norske kirke. Aarflot og Bergem (2007 s 152) foreslår følgende definisjon av sokn i ny Lov om Den norske kirke: «Soknet er den grunnleggende enhet i Den norske kirke og omfatter alle personer som tilhører Den norske kirke og er bosatt innenfor soknets geografiske område.» En kan derfor si at Den norske kirke organisatorisk består av sokn, og organisk av enkeltmedlemmer (*Styrket demokrati i Den norske kirke* 2008 s 27).

Den kirkerettslige normalordningen i Den norske kirke er at sokn og menighet er sammenfallende størrelser. Vi vil imidlertid kunne se at kirkemedlemmene i et sokn kan være fordelt på flere menigheter, og at flere menigheter kan ha virksomhet i ett og samme sokn.

Sokn med flere menigheter: Kapelldistrikt og småkirkemenigheter

Historisk har Den norske kirke noen steder hatt flere menigheter i samme sokn. Den nå opphevede ordningen for kapelldistrikt og småkirkemenigheter var tidligere en form for etablering av nye menigheter i Den norske kirke, som hadde hjemmel i det kirkelige regelverk. I kirkeordningsloven § 4 første ledd, som ble opphevet ved kirkeloven av 1996, sto følgende: «I hvert sokn skal det være et menighetsråd. Det samme gjelder lovlig ordnede småkirkemenigheter og døvemenigheter. Departementet kan bestemme at det skal være menighetsråd for kapelldistrikt og for menighet som er knyttet til stiftelse, hospital eller fengsel» (*Den lokale kirkes ordning* 1989 s 118).

I noen byer var det tidligere etablert småkirkemenigheter. Småkirkebevegelsen arbeidet for å reise små kirkebygg i nærmiljøene. Disse kirkebyggene var ikke godkjent av departementet som kirke i kirkelovens forstand. Småkirke-

menighetene, som etter godkjenning fra Kongen hadde formell menighetsstatus, hadde sin virksomhet i avgrensede områder av sokn i byene. Småkirkemenighetene hadde egne menighetsråd.

Kapelldistriktene representerte en måte å etablere nytt menighetsarbeid på i områder der det ikke lå til rette for å skille ut et nytt sokn, men som allerede hadde et kapell som kunne være samlingssted for menighetsfellesskapet. Kapelldistriktene var en særskilt kirkelig enhet innenfor et sokn og var et naturlig geografisk avgrenset område rundt et kapell. Kapelldistrikt kunne ha eget menighetsråd. Der kapelldistriktene hadde menighetsråd, ble det utarbeidet eget manntall for menighetsrådsvalget i kapelldistriktet. Menighetsarbeidet i kapelldistrikt uten menighetsråd ble gjerne ledet av mer eller mindre formaliserte styringsorgan.

Menighetsråd for kapelldistrikt og småkirkemenigheter hadde samme rettslige status som menighetsrådet for soknet. Hovedårsaken til at kapelldistriktene og småkirkemenighetene ikke var etablert som sokn, var at kirkebyggene deres ikke kunne godkjennes som kirkebygg av departementet, bl.a. fordi de ofte ikke hadde det lovbestemte minimum av sitteplasser. En annen årsak var at kirkebyggene i kapelldistriktene og småkirkemenighetene ikke alltid var Den norske kirkes eiendom. Selv om innbyggerne i kapelldistriktene og småkirkemenighetene hadde rettigheter og plikter i forhold disse menighetene, var de også medlemmer tilhørende soknet.

En viktig årsak til at ordningen med kapelldistrikt og småkirkemenigheter ble avvirket ved ny kirkelov, var at kirkeloven § 2, som trådte i kraft 1. januar 1997, etablerte soknet som et selvstendig rettslig subjekt. Soknet som rettssubjekt kan bl.a. ha partsstilling i avtaler og i rettslige tvister og kan være hjemmelshaver til fast eiendom. Ettersom menighetsrådene utelukkende skulle være organ for rettssubjektet, var det ikke lenger formell plass for menighetsråd for kapelldistrikt og småkirkemenigheter. Der grunnlaget var til stede, la delegasjonsbestemmelsene⁴ som føring at kapelldistrikt med eget menighetsråd kunne omgjøres til sokn.

Soknekirken som begrensning for etablering av nye menigheter

I henhold til gjeldende kirkerett er utskillelse av nye sokn fra eksisterende sokn den eksplisitte eneste måten å etablere nye menigheter på i soknestrukturen, og er samtidig ifølge delegasjonsbestemmelsene normalordningen for etablering av nye menigheter i Den norske kirke. Kirkeloven § 21 sier at: «Ny kirke skal bygges (...) når det dannes et nytt sokn der det fra før ikke er kirke.» Kirkeloven § 17 stiller videre som vilkår at det skal være en godkjent kirke i hvert sokn. Kirker som er godkjent av departementet blir gjerne kalt «soknekirker».⁵

Etablering av nye menigheter gjennom soknedeling forutsetter at det nyopprettede soknet har en soknekirke. Normalt skal dette være kirkebygg som et godkjent av departementet, men i praksis tjener også noen viglede kapeller som kirkebygg for eksisterende sokn.⁶ Formålet med ovennevnte bestemmelser er å sikre at menigheten har et samlingslokale, samt å presisere kommunenes forpliktelse til å finansiere kirkebygg i soknene. I praksis medfører bestemmelsene at en del livskraftige menigheter ikke kan etableres som geografiske sokn fordi det ikke finnes praktiske og økonomiske muligheter for kirkebygg. Kirkelovens normalordning for etablering av nye menigheter gjennom soknedeling blir derfor i mange tilfeller lite anvendelig når nye menigheter skal inkluderes i Den norske kirkes struktur. Det må derfor søkes etter formelle ordninger som åpner for at nyetablerte menigheter kan ha sitt virke sammen med soknemenighetene. Før disse formelle ordningene beskrives, vil det bli gjort rede for hvilke hovedkategorier av menighetstyper vi i dag kan se i Den norske kirke.

Menighetstyper innen soknestrukturen i Den norske kirke. En begrepsavklaring⁷

En *soknemenighet* er å forstå som et menighetsfelleskap der alle kirkemedlemmer som bor innenfor et sokn, er tilhørende menighetsfelleskapet. På samme måte som for kapelldistriktene og småkirkemenighetene etableres det i dag menighetsarbeid for geografisk avgrensede deler av sokn. En *områdemenighet* blir opprettet ved at menighetsrådet i soknemenigheten eta-

blerer en menighet som får som oppdrag å utføre menighetsarbeid for et bestemt geografisk område i soknet.⁸ Deltakerne i områdemenigheten beholder sitt medlemskap i Den norske kirke i soknemenigheten. Et viktig kjennetegn ved mange områdemenigheter er at de mangler kirkebygg. Menighetene samles gjerne i skoler eller andre offentlige forsamlingslokaler. Noen av de tidligere kapelldistriktene er i dag organisert som områdemenigheter. Begrunnelsen for etablering av områdemenigheter er først og fremst et ønske om å etablere et lokalt menighetsarbeid for nye områder. Flere av områdemenighetene har som siktemål at de skal bli soknemenighet når vilkåret om godkjent kirkebygg blir innfridd. Andre områdemenigheter har en størrelse eller virksomhet som neppe vil gi grunnlag for en omgjøring til soknemenighet. Områdemenigheter kan således være både en midlertidig og en permanent ordning.

I noen sokn er det etablert nye menigheter som ikke er begrunnet ut fra behov om menighetsvirksomhet i et geografisk område, men ut fra et behov for menighetsarbeid med en bestemt profil. *Profilmenigheter* har som oppdrag å utføre menighetsarbeid med en bestemt profil for hele soknet. Profilen defineres for eksempel i forhold til målgruppe, strategi eller arbeidsmåte. Kirkemedlemmer som har tilhørighet til profilmenigheten, beholder sitt medlemskap, samt sine rettigheter og plikter, innenfor soknet og soknemenigheten. I Bergen indre by ønsket man å gi soknemenighetene ulik profil. For å oppnå dette ble flere soknemenigheter slått sammen til ett sokn. I det nye soknet ble det opprettet profilmenigheter knyttet til de forskjellige kirkebyggene i de opprinnelige soknene.

I 2005 ble kirkeloven § 24 endret slik at det i sjette ledd nå står at «Kirkemøtet kan godkjenne forsøk med valgmenigheter som selv finansierer sin virksomhet. Nærmere vilkår for enkelte forsøk fastsettes av Kirkemøtet.» Kirkemøtet har stilt visse krav som en *valgmenighet* må oppfylle for at den skal kunne godkjennes.⁹ Formell struktur for den enkelte valgmenighet fastsettes i forbindelse med godkjenningen av forsøket.

I dag er ByMenigheten-Sandnes den eneste godkjente valgmenigheten i Den norske kirke.

En valgmenighet, slik vi kjenner den fra forsøksordningen knyttet til ByMenigheten-Sandnes, kan langt på vei defineres på samme måte som en profilmenighet. ByMenigheten-Sandnes har som oppdrag fra Den norske kirke å være menighet for hele Sandnes by. Forskjellen fra en profilmenighet er at denne valgmenigheten har en virksomhet som strekker seg over mer enn ett sokn, og at enkeltpersoners medlemskap i Den norske kirke overføres fra soknemenighetene til valgmenigheten.

ByMenigheten-Sandnes er etablert som et sokn, og dermed også et rettssubjekt, i Den norske kirke. Dette soknet har et valgt menighetsråd og Sandnes kirkelige fellestråd som sine formelle organer. Et sokn i Den norske kirke defineres vanligvis ut fra et geografisk område og de kirkemedlemmene som bor der. ByMenigheten-Sandnes sitt sokn er derimot ikke gjort avhengig av noe geografisk område, men den defineres utelukkende med utgangspunkt i sine medlemmer. Av denne grunn blir det sagt at ByMenigheten-Sandnes er knyttet til et sokn bestående av medlemmer, og begrepet «personsokn» brukes om dette ikke-geografiske soknet. I Den norske kirkes medlemsregister er ByMenigheten-Sandnes registrert som et sokn med medlemmer på lik linje med andre sokn.

For ByMenigheten-Sandnes gjelder kirkelovens regler om sokn så langt de passer for personsoknet, og menigheten får dermed en formell struktur og regulering ut fra gjeldende kirkerett. Derfor lar de aller fleste formelle spørsmål knyttet til denne valgmenigheten seg løse gjennom gjeldende kirkerett. Nedenfor drøftes imidlertid noen av de uklare rettslige problemstillingene som er knyttet til prestetjenesten i valgmenigheter.

Sandnes kirkelige fellestråd ivaretar mange av personsoknets oppgaver på tilsvarende måte som for soknemenighetene i kommunen. Dette betyr bl.a. at fellestrådet tilsetter og er arbeidsgiver for lønnede medarbeidere i ByMenigheten-Sandnes, og at menigheten har rett til vederlagsfritt å bruke samtlige kirkebygg i kommunen. ByMenigheten-Sandnes er knyttet til Sandnes kommune som tilsvarende området for Sandnes kirkelige fellestråd og Sandnes

prosti. Det kan framstå som tjenlig at en valgmenighet knyttes til et geografisk område som svarer til et forvaltningsnivå i kirken. Nordhaug (2006 s 100) peker på at dersom en ny kirkeordning åpner for et nytt forvaltningsorgan på prostinivå, kan en valgmenighet knyttes til ett eller flere prostier.

Skjevesland (2003 s 42) hevder at menighetsplanting medfører at den tradisjonelle forbindelsen mellom menighet og territorium brytes, og at dette brudd på «den territoriale kontrakt» har vakt bekymring i enkelte tilfeller. Menighetstypene som hittil er omtalt, kan langt på vei defineres og beskrives territorielt. De har alle en territorial kontrakt, selv om denne avviker fra soknemenighetens.

Kategorialmenigheter er menigheter for en bestemt kategori mennesker som av ulike grunner, permanent eller midlertidig, ikke hører inn under en ordinær lokalmenighet (Hegstad 1999 s 141). Slike menigheter er omtalt i kirkeloven § 2 siste ledd, og i dag er Døvekirken og Samisk menighet i sørsamisk språkområde gjennom forskrift etablert som kategorialmenigheter. Kategorialmenighetene er ikke knyttet til noe bestemt sokn, og medlemmene har medlemskap både i kategorialmenigheten og i soknemenigheten der de bor.

Studentmenigheter og *internasjonale menigheter*¹⁰ har i dag en uavklart formell tilknytning til Den norske kirke. Det vil imidlertid være mulig for et menighetsråd å etablere en studentmenighet som en profilmenighet i et sokn.

Kirkerettslig grunnlag for å knytte nye menigheter til soknestrukturen: Oppnevning av utvalg

I utredningen *Staten og Den norske kirke* (2006 s 57) blir det pekt på to ulike formelle grunnlag for menigheter i Den norske kirke: «Ut fra dagens kirkelovgivning er det ikke juridisk sett hjemmel for menigheter som ikke formelt er knyttet opp mot den offisielle strukturen, eller som ikke er basert i en geografisk menighet».

For det første er det hjemmel for menigheter som er formelt knyttet opp mot den offisielle strukturen. Valgmenigheter og kategorialmenigheter har slik tilknytning gjennom hen-

holdsviis forsøkshjemmelen i kirkeloven § 24 og særskilt vedtatte forskrifter for Døvekirken og Samisk menighet i sørsamisk språkområde.

For det andre er det hjemmel for menigheter som er basert i en geografisk menighet. Gjennom ordningen for utvalg under menighetsrådet kan man, på nærmere angitte vilkår, gi område- og profilmensigheter formell tilknytning til og basis i soknestrukturen. I Virksomhetsregler for menighetsråd og kirkelig fellesråd § 8¹¹ står det:

1. Menighetsrådet/kirkelig fellesråd kan oppnevne utvalg til forberedende behandling av saker som hører inn under rådet, til å utføre særskilte verv, til å lede grener av rådets virksomhet og til å utføre særskilt angitte oppgaver innen rådets ansvarsområde. Til slike utvalg kan det velges også andre enn rådets medlemmer. Begge kjønn skal om mulig være representert.
2. Slike utvalg kan tildeles avgjørelsesmyndighet i alle saker som er lagt inn under utvalgets mandat, hvor ikke annet er bestemt eller følger av lov.

Denne bestemmelsen gir menighetsrådene en vid adgang til å oppnevne formelle utvalg. Bestemmelsens ordlyd omfatter ikke eksplisitt utvalg som styringsorgan for menigheter, og bestemmelsen hadde neppe som formål å gi hjemmel for slike organ. Det foreligger imidlertid en omfattende forvaltningspraksis for å etablere styringsorgan for område- og profilmensigheter som formelt sett er et underutvalg under menighetsrådet, og hvor organet hjemles i virksomhetsreglene § 8. Slike styringsorgan kalles som oftest «menighetsutvalg». Det vil også være mulig å anvende denne modellen på andre menigheter der det er ønskelig å knytte menigheten opp mot et sokn, for eksempel studentmenigheter og internasjonale menigheter. Hovedutfordringen i forhold til slike menigheter er at flertallet av menighetsdeltakerne ikke vil ha medlemskap i Den norske kirke i det aktuelle soknet.

Menighetsutvalgenes oppgaver, ansvar og myndighet

Utvalg under menighetsrådet kan i henhold til virksomhetsreglene § 8 gis som oppgave å lede

delere av menighetsrådets virksomhet og utføre oppgaver innen rådets ansvarsområde. I tillegg kan utvalg tildeles formell avgjørelsesmyndighet. Slik overføring av myndighet kalles «delegasjon». Menighetsrådet er et organ innen den offentlige forvaltning. Hvilke oppgaver, ansvar og avgjørelsesmyndighet myndighet som kan overføres fra menighetsrådet til menighetsutvalget, avgjøres derfor ut fra de alminnelige forvaltningsrettslige begrensningene for delegasjon og en tolkning av delegasjonshjemmelen i virksomhetsreglene § 8.

Kirkeloven og det øvrige kirkelige regelverk definerer hvilket menighetsarbeid som skal utføres av menighetsrådet i soknet. Når en område- eller profilmensighet skal utføre menighetsarbeid innen et sokn, vil menighetsutvalget ha behov for å inneha mye av det samme ansvaret og de samme oppgavene som i henhold til kirkeretten er lagt til menighetsrådet. I mange tilfeller vil det også være ønskelig at den nyetablerte menigheten i størst mulig grad skal fungere og framstå som en soknemensighet, noe som tilsier at så mye ansvar, oppgaver og avgjørelsesmyndighet som mulig overføres fra menighetsrådet til menighetsutvalget.

Menighetsrådet er et kollegialt organ ved at det i formelt møte er flere personer som sammen tar beslutninger. Frihagen (1992 s 237) påpeker at det kreves klar hjemmel for at et kollegialt organ skal kunne delegere myndighet til et underutvalg. Virksomhetsreglene § 8 gir en uttrykkelig hjemmel for delegasjon av avgjørelsesmyndighet. Det er verdt å merke seg at menighetsrådet ikke gir fra seg myndighet som blir delegert, men at menighetsrådet unnlater å bruke sin myndighet på det delegerte området, jf. *Myndighetsrelasjoner i Den norske kirke* (2001 s 33). Delegasjon innebærer også en sikkerhet og kontrollmulighet for at menighetsutvalget utfører de oppgavene de er pålagt, og en mulighet for menighetsrådet til å trekke tilbake delegert myndighet hvis rådet finner at menighetsutvalget ikke anvender den på en forsvarlig måte.

Begrepet «myndighet» brukes vanligvis når det er snakk om å treffe rettslig bindende disposisjoner, jf. *Myndighetsrelasjoner i Den norske kirke* (2001 s 28). For menighetsrådene vil dette gjelde først og fremst gjelde når det fattes ved-

tak som forvaltningsloven § 2 definerer som «en avgjørelse som treffes under utøving av offentlig myndighet og som generelt eller konkret er bestemmende for rettigheter eller plikter til private personer (enkelpersoner eller andre private rettssubjekter).» Menighetsrådene treffer hovedsakelig slike vedtak i forbindelse med utlån og utleie av kirkebygg, og ved behandling av offersøknader. Videre vil vedtak knyttet til menighetsrådsmedlemmenes uttreden av menighetsrådet i valgperioden, vedtak om å fremme søknad til biskopen om overføring av stemmerett til soknet, gjennomføring av menighetsrådsvalg, lukking av menighetsrådsmøter og behandling av innsynsbegjæringer i dokumenter være eksempler på utøvelse av avgjørelsesmyndighet i forvaltningsrettslig forstand. Ettersom område- og profilmeneighetene ikke disponerer kirkebygg eller gjennomfører formelt menighetsrådsvalg, er det neppe særlig mange formelle myndighetsområder som det er aktuelt å delegere fra menighetsråd til menighetsutvalg. Formelle vedtak er mest aktuelle i forbindelse med menighetsutvalgets egen saksbehandling og møtegjennomføring. Derfor er ikke delegasjonsbestemmelsene noe vesentlig hinder for overføring av oppgaver og ansvar fra menighetsråd til menighetsutvalg.

I forbindelse med spørsmålet om delegasjonsadgang er det et viktig prinsipp at kravet om forsvarlig saksbehandling blir ivaretatt av det organet som har mottatt delegert avgjørelsesmyndighet. Forvaltningsloven og offentlighetsloven gjelder fullt ut for menighetsutvalgets virksomhet og saksbehandling. Dette innebærer for eksempel krav til skriftlighet og åpenhet i både saksbehandling og gjennomføring av møter. Selv om det kan oppleves som byråkratisk og arbeidskrevende, må det forvaltningsrettslig stilles de samme krav til et menighetsutvalg som til et menighetsråd.

Menighetsrådets virksomhetsansvar er vidt og omfattende, og rådets oppgaver og ansvar defineres hovedsakelig i kirkeloven § 9. Svært forenklet kan man si at menighetsrådet har hovedansvaret for å vekke og nære det kristelige liv i soknet. Virksomhetsansvaret medfører i liten grad at det gjøres vedtak som har kon-

krete rettsvirkninger overfor enkeltmedlemmer eller andre personer, organer og virksomheter. Dette betyr at de forvaltningsrettslige begrensninger for delegasjon av avgjørelsesmyndighet neppe gjør seg gjeldende som hinder for at menighetsrådets virksomhetsansvar kan overføres til et menighetsutvalg, og at menighetsrådet kan overføre virksomhetsansvar i den grad de finner det hensiktsmessig. Det er således få formelle hinder for at et menighetsutvalg kan få overført et fullt strategi- og virksomhetsansvar slik at profil- og områdemeneigheten ut fra sin virksomhet framstår som en menighet i Den norske kirke.

Der er en del ansvarsområder som etter sin natur ikke kan overføres fra menighetsrådet til underutvalget. Ettersom menighetsutvalget ikke er eget rettssubjekt, vil ikke utvalget kunne gjøre disposisjoner som er forbeholdt organer som er rettssubjekt. Dette vil først og fremst gjelde det å inngå avtaler og ha partsstilling i rettstvister. Ut fra dette vil det ikke være mulig for et menighetsutvalg å tilsette egne medarbeidere. Videre vil ikke menighetsutvalget kunne gjøre vedtak eller foreta disposisjoner som etter regelverket skal ivareta alle medlemmene i soknet. Eksempler på dette er å gi soknets uttalelser og innstillinger til overordnede organer, for eksempel ved utnevning av prost og biskop eller ved tilsetting av prester. Oppgaver og ansvar som ikke uttrykkelig er delegert til menighetsutvalget, ligger fortsatt hos menighetsrådet. Selv om menighetsutvalget framstår med stor grad av selvstendighet, må det fastholdes at menighetsutvalget er underlagt og handler på vegne av menighetsrådet. Det at menighetsutvalget på mange vesentlige saks- og ansvarsområder er underordnet menighetsrådet, kan medføre at profil- og områdemeneigheter opplever uforholdmessig stor avstand til den øvrige kirkelige struktur. Dessuten mangler disse menighetene innflytelse i en del viktige saker fordi menighetsrådet ikke har delegert saksområdet, eller fordi menigheten ikke har egen representant i kirkelig fellesråd.

Forskrift om økonomiforvaltningen for kirkelige fellesråd og menighetsråd i Den norske kirke gjelder for virksomheter under rådene, som har egne inntekter, og som disponerer

disse etter vedtak i egne styringsorganer. I forskriften legges ansvaret for økonomiforvaltningen i soknet til menighetsråd og kirkelig fellesråd. Det er derfor vanskelig å se for seg at et menighetsråd har anledning til å overføre et formelt økonomiansvar til menighetsutvalget. Samtidig samler område- og profilmenigheter gjerne selv inn størsteparten av midlene til drift av menigheten. Det at menighetsutvalget ikke kan ha fullt økonomisk ansvar, samtidig som menigheten samler inn driftsmidlene, kan av menighetsutvalget oppleves som ugunstig.

Når det er tatt stilling til hvilke oppgaver, ansvar og myndighet som er mulig og hensiktsmessig å overføre fra menighetsråd til menighetsutvalg, formaliseres overføringen ved at det i menighetsrådmøte vedtas mandat og delegasjon for menighetsutvalget. På denne måten blir område- eller profilmenigheten til delt et oppdrag fra soknemenigheten. Sett fra menighetsutvalget sin side kan det oppleves som gunstig å få tildelt ansvarsområder som lett skaper engasjement og oppslutning i menigheten. Dette betyr at en del av de mer krevende ansvarsområdene forblir soknemenighetens ansvar. En slik selektiv overføring av ansvarsområder kan etter hvert oppleves som tyngende for soknemenigheten.

Skjevesland (2003 s 43) skriver følgende om nydannelser av menigheter: «En forutsetning bør da være at nødvendige avtaler foreligger – så sant man ønsker å forstå seg som en arbeidsenhet innenfor Den norske kirke.» Menighetsrådets vedtak om mandat og delegasjon for et menighetsutvalg er en ensidig disposisjon fra råd til utvalg, dvs. at vedtak gjøres uten at samarbeidende parter forplikter seg. Det er imidlertid ikke alle forhold som er hensiktsmessig eller mulig å ta inn i en slik disposisjon. Forholdene mellom menighetsutvalg, menighetsråd, prost og prestene som har soknet som tjenestested, samt eventuelle samarbeidende organer og organisasjoner, trenger også en regulering. Dette reguleres ved at det mellom partene inngås en skriftlig samarbeidsavtale. En absolutt forutsetning er her at menighetsrådet er part i avtalen.

Valg og oppnevning av menighetsutvalg

Menighetsutvalget etableres ved at menighetsrådet i vedtak oppnevner personer som medlemmer av utvalget. Virksomhetsreglene § 8 sier at det til slike utvalg kan velges andre enn menighetsrådets medlemmer, og at begge kjønn om mulig skal være representert. Bestemmelsen åpner ikke for direkte valg av medlemmer til menighetsutvalg. Likevel gjør de samme hensynene om demokrati og medbestemmelse seg gjeldende som ved menighetsrådsvalg. For å styrke demokrati, eierskap og kontakt mellom menighetsdeltakere og menighetsutvalg vil det være hensiktsmessig at menighetsdeltakerne gis innflytelse på hvem som skal sitte i menighetsutvalget. En mulig valgordning er at det i område- eller profilmenigheten, så langt som mulig, gjennomføres et valg etter ordning for valg av menighetsråd. Forutsetningen er da at menighetsrådet i soknemenigheten på forhånd har forpliktet seg til å oppnevne de valgte til menighetsutvalget, dersom ikke det foreligger formelle eller andre særskilte hinder for oppnevning.

Det føres ikke kirkelige manntall som er egnet for å skille ut kirkemedlemmer som er deltakere i profil- eller områdemenigheter. Det å tilhøre en slik menighet gir ikke kirkemedlemmer flere formelle kirkelige rettigheter og plikter enn dem som hører til soknemenigheten. Derfor blir det ikke nødvendig å opprette noe manntallsmessig skarpt skille mellom dem som tilhører de ulike menighetene i soknet, i forbindelse med valg av personer som menighetsrådet etter avtale skal oppnevne til menighetsutvalget. En hensiktsmessig tilnærming vil være at alle kirkemedlemmer i soknet, som gjør krav på å få avlegge stemme ved valg i profil- eller områdemenigheten, gis stemmerett.

Prestetjeneste i område-, profil- og valgmenigheter

Det er et grunnleggende prinsipp at Den norske kirke skal dekke hele landet og lokalt betjene alle sine medlemmer. Soknet og soknestrukturen er redskapet som sikrer alle kirkemedlemmene et gudstjenestefeirende fellesskap og en prestatjeneste. Etter Tjenesteordning for menighetsprester skal statlig tilsatte menighetsprester

betjene alle kirkemedlemmer med ord og sakrament, samt dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd. Alle sokn har en eller flere prester med soknet som sitt tjenestested. Gjennom de oppgaver som til sammen legges på soknets organer og prestatjenesten, framstår soknet som en menighet.

For at område- og profilmenerigheter skal framstå som menigheter i Den norske kirke, er det en absolutt forutsetning at de har en prestatjeneste. Noen av menighetene har en prest som er finansiert av staten, og som inngår i den ordinære prestatjenesten som ledes av prosten i prostiet. Et flertall av de nyetablerte menighetene betjenes imidlertid av en prest som helt eller delvis er lønnet på innsamlede midler, og som har kirkelig fellesråd eller menighetsråd som arbeidsgiver. Det Norske Misjonsselskap, menighetsråd og kirkelige fellesråd bidrar også til finansiering av område- og profilmenerigheter. Når en profil- eller områdemenerighet selv finansierer sin prestatjeneste, skapes det lett en forventning om at menighetsutvalget skal kunne avgjøre prestens arbeidsoppgaver og prioriteringer. Gjennom arbeidsgivers styringsrett er det menighetsrådet eller kirkelig fellesråd, i kraft av sitt arbeidsgiveransvar for presten, som formelt sett styrer og leder prestens arbeid. Mange nye menigheter har et sterkt fokus på gudstjenester, smågrupper og familiearbeid, mens kasualia (dåp, vigsel, konfirmasjon og gravferd) blir tillagt mindre vekt. Det blir gjerne hevdet at kasualia er en forpliktelse for den statlige prestatjenesten og ikke for prester som er finansiert av andre enn staten. Dersom profil- og områdemenerigheter ikke tilbyr kasualia, kan det stilles spørsmålsteget ved om de kan anses som fullverdige menigheter i Den norske kirke.

Prostens ledelse av prestatjenesten i prostiet har sitt formelle grunnlag i biskopens arbeidsgiveransvar. Dette medfører at prosten i utgangspunktet ikke kan lede en prest som har menighetsråd eller kirkelig fellesråd som arbeidsgiver. Spørsmålet om prostens ledelse av fellesråds- og menighetsrådstilsatte prester, og disse prestenes forpliktelser til å utføre kasualia, skaper i mange tilfeller unødig spenning mellom soknets øvrige prest(er), prost,

menighetsråd og menighetsutvalg. Område- og profilmenerhetens prester kan ikke pålegges arbeidsoppgaver av andre enn sin arbeidsgiver. Statlig tilsatte prester kan heller ikke delegere arbeidsoppgaver til fellesråds- eller menighetsrådstilsatte prester. Den formelle måten å skape nødvendig avklaring på er at det inngås en bindende avtale mellom prestens arbeidsgiver og prosten om at prosten har ledelsesansvaret for presten i område- eller profilmenerheten. Avtalen bør dessuten regulere forholdet til sokneprestens daglige ledelse av prestatjenesten i soknet. Det er viktig at avtale inngås før utlysning av prestillinger, slik at de avtalte arbeidsoppgaver kan inngå i utlysningstekst og stillingsinstruks. I den grad presten i område- eller profilmenerheten ikke er avtalemessig forpliktet til å utøve prestatjeneste for et kirke-medlem, vil forpliktelsen ligge til den statlige prestatjenesten.

Tjenesteordning for menighetsprester § 1 sier at tjenesteordningen gjelder for statlig tilsatte prester og «andre ordinerte prester så langt den passer». Når det skal inngås avtaler om finansiering og ledelse av prestatjenesten i område-, profil- og valgmenigheter, vil det være en hensiktsmessig tilnærming å legge til rette for at tjenesteordningen kan gjelde tilnærmet fullt ut for menighetens prester. I forsøket i ByMenigheten-Sandnes er dette prinsippet lagt til grunn så langt prestatjenesten er finansiert av bispedømmerrådet. Etersom profil- og områdemenerheten utøver prestatjeneste i et konkret sokn, vil det foreligge et stort behov for å avtalefeste at prosten innehar et ledelsesansvar overfor alle prestene som har sitt virke i soknet.

Soknepresten har gjennom sitt sete i menighetsrådet en forpliktelse til å bidra til samordning mellom prestatjenesten og menighetsrådets virksomhet. Et naturlig element i en avtale mellom prost og menighetsråd er at profil- eller områdemenerhetens prest har en tilsvarende samordningsfunksjon mellom prestatjeneste og menighetsutvalgets virksomhet.

I medhold av Tjenesteordning for menighetsprester § 7 er presten i område- og profilmenerigheter i utgangspunktet forpliktet til å utføre sin tjeneste i samsvar med Den norske kirkes ordninger og skal forrette gudstjenester

og kirkelige handlinger etter fastsatt liturgi. Eventuelle avvik i ordningene skal godkjennes av biskopen etter gjeldende regler. Profil- og områdemenighetene kjennetegnes ofte av alternativ liturgi og profil i gudstjenestefeiringen. Det kan synes som om den nye gudstjenestereformen i Den norske kirke vil medføre at både behov og dispensasjonsadgang i forhold til alternative gudstjenesteliturier vil bli redusert. Ettersom en del profil- og områdemenigheter har en sterk identitet i forhold til alternative gudstjenesteliturier, kan gudstjenestereformen medføre at ønsket om og adgangen til å etablere slike menigheter blir redusert i framtiden.

Når det gjelder valgmenigheter, sier gjeldende forsøkshjemmel i kirkeloven § 24 at menigheten selv skal finansiere sin virksomhet. I dette ligger blant annet at staten ikke er forpliktet til å stille prestatjeneste til rådighet for valgmenigheter. Samtidig åpner loven for at medlemmer av Den norske kirke kan få overført sitt medlemskap fra bostedssoknet til valgmenigheten. Dette medfører at kirkemedlemmet ikke lenger har rett til å bli betjent av prestene i bostedssoknet sitt. Den norske kirke har imidlertid gjennom den statlig finansierte prestatjenesten en plikt til å betjene sine medlemmer med ord og sakrament, samt kasualia. Når staten i kirkeloven § 24 blir fritatt fra å finansiere prestatjenesten som skal betjene de kirkemedlemmer som overfører sitt medlemskap til valgmenigheten, skapes det en uheldig og kirkerettslig uavklart situasjon. Uten en fullverdig prestatjeneste kan en heller ikke anse en valgmenighet som en menighet i Den norske kirke i kirkerettslig forstand. Dette kan løses ved at andre enn staten, for eksempel valgmenigheten selv, finansierer en prestatjeneste som innehar alle de kirkerettslige forpliktelser overfor valgmenighetens medlemmer. Bispedømmerådene som forvalter statlige midler til prestatjenesten i sitt bispedømme, er ikke forpliktet til å finansiere prestatjeneste i valgmenigheter. Likevel har bispedømmene en rett til å finansiere slik prestatjeneste, noe som er gjort i forbindelse med forsøket i ByMenigheten-Sandnes.

Oppsummering og innspill til veien videre

Framstillingen ovenfor har vist at ulike typer nye menigheter kirkerettslig kan innpasses og virke innen gjeldende struktur for Den norske kirke. Kirkeretten åpner for at det i soknestrukturen kan etableres nye menigheter i avgrensede deler av sokn eller med en alternativ profil. Sokn og menighet er vanligvis identiske størrelser. Likevel har Den norske kirke, både historisk og i nåtid, sokn med flere menigheter. Profil- og områdemenigheter kan av et menighetsråd etableres som utvalg, og de kan tildeles oppgaver og myndighet slik at de ut fra virksomhet og prestatjeneste framstår som menigheter i Den norske kirke. Slike menigheter endrer ikke den formelle medlemsstatusen i bostedssoknet for dem som tilhører menigheten. I forhold til det å skille ut en ny soknemenighet fra eksisterende sokn gir modellen med områdemenigheter en fleksibel og lett anvendelig struktur som raskt kan etableres når man av strategiske årsaker ser at nye områder i soknene trenger en menighet.

Valgmenigheter har sin rettslige basis i forsøkshjemmelen i kirkeloven. Ved å knytte valgmenigheter til personsokn, som omfatter ett prosti og ett fellesrådsområde, gir gjeldende kirkerett grunnlag for en formell struktur for valgmenigheten ved at det kirkelige regelverk gjøres gjeldende for soknet så langt det passer. Evalueringen av ByMenigheten-Sandnes (Haus og Nødland 2009) legger til grunn at denne formen for valgmenighet er en tjenlig menighetstype i Den norske kirke. Kirkemøtet skal i 2011 ta stilling til om forsøkshjemmelen for valgmenigheter skal bli permanent. Det at valgmenighetene skal være selvfinansierende, representerer en betydelig utfordring ettersom kirkemedlemmer som blir medlemmer av en valgmenighet, har krav på en offentlig prestatjeneste på lik linje med øvrige medlemmer av Den norske kirke.

Selv om profil- og områdemenigheter kan defineres kirkerettslig, ville det vært hensiktsmessig med en mer eksplisitt hjemmel som sikrer ensartet organisering og større nærhet til den øvrige kirkelige struktur. I forbindelse med utarbeidelse av ny kirkeordning bør det vurderes innført en ordning for menigheter uten

godkjent kirkebygg. Disse menighetene kan ha et lovbestemt, supplerende menighetsråd med ansvar for menighetsarbeid i geografiske områder eller med en bestemt profil. Ettersom de nye menighetene ofte har en midlertidig karakter, bør ikke supplerende menighetsråd etableres som organ for soknet som rettssubjekt. Menighetsrådet i soknemenigheten, som står nærmest til å vurdere behov og hensiktsmessighet for en ny menighet i soknet, kan gis hjemmel til å fatte etablerende vedtak for supplerende menighetsråd. Mandat og ansvar for supplerende menighetsråd bør framgå av kirkeordningen, hvor også prestetjenesten i menigheten er regulert i forhold til innhold og omfang. Område- og profilmensigheter kan gis sete i kirkelig fellesråd og der ha stemmerett på nærmere angitte saksområder. Stemmeberettigede og valgbare til supplerende menighetsråd kan være kirkemedlemmer i soknet som, på samme måte som for kategorialmenigheter, selv velger å la seg registrere i menigheten. Slik tilhørighet bør ikke gi kirkemedlemmet kirkelige rettigheter ut over stemmerett og valgbarhet til det supplerende menighetsrådet, eller endre medlemsstatusen i forhold til soknemenigheten.

Stortingsforliket om Den norske kirkes framtidige forhold til Staten tilsier at soknestrukturen vil bestå i tiden framover. Etablering av nye menigheter i soknene, og da særlig områdemensigheter, vil fortsette. Derfor trenger Den norske kirke et regelverk som sikrer gode og hensiktsmessige strukturer for nye menigheter.

Litteraturliste

- Aarflot, Andreas og Bergem, John Egil 2007: *Mot en selvstendig folkekirke*, Vigmostad & Bjørke forlag, Bergen.
- Den lokale kirkes ordning* NOU 1989: 7, Forvaltningstjenestene Statens trykningskontor, Oslo.
- Frihagen, Arvid 1992: *Forvaltningsrett Bind III*, Forlaget A. Frihagen A/S, Bergen.
- Gullaksen, Per-Otto 2000: *Stat og kirke i Norge*, Verbum forlag, Oslo.
- Hanssen, Ove Conrad 2007: *Et godt tre bærer god frukt*, Luther forlag, Oslo.
- Hansson, Kristian 1957: *Norsk kirkerett*, Aschehoug forlag, Oslo.
- Haus, Sigurd og Nødland, Svein Ingve 2009: *Valgmenighet – alternativ og supplement. Evaluering av ByMenigheten-Sandnes*. Rapport IRIS/SIK, Stavanger.
- Hegstad, Harald 1999: *Kirke i forandring*, Luther forlag, Oslo.
- Lovsamling for Den norske kirke 2007*, Kirkerådet, Oslo.
- Menighetsutvikling i Stavanger bispedømme 2005*. Utredning fra en arbeidsgruppe nedsatt av Stavanger bispedømmeråd, www.kirken.no/stavanger.
- Myndighetsrelasjoner i Den norske kirke 2001*. Utredning fra en arbeidsgruppe oppnevnt av Kirkerådet, Oslo.
- Nordhaug, Halvor 2006: *En kirke for folket*, Luther forlag, Oslo.
- Rasmussen, Rune 2004: *Misjonerende menighet*, Verbum forlag, Oslo.
- Skjevesland, Olav 2003: *Menighetsutvikling eller menighetsplanting?*, *Halvårsskrift for praktisk teologi* 1/2003, Oslo.
- Stangeland, Oddbjørn 2008: *Edderkopp og sjøstjerne*, Luther forlag, Oslo.
- Staten og Den norske kirke* NOU 2006:2, Departementets servicesenter, Oslo.
- Styrket demokrati i Den norske kirke 2008*. Innstilling fra en arbeidsgruppe oppnevnt av Kultur- og kirke departementet, Oslo.

Noter

- 1 Som eksempel kan nevnes at 22 menigheter var innmeldt i Det Norske Misjonsselskap sitt netteværk for menighetsutvikling i januar 2010.
- 2 Som eksempel kan nevnes at IMI-kirken i Stavanger (Normisjon) har gjort avtale om at Stavanger biskop skal utøve et nærmere angitt tilsyn med menigheten.
- 3 Statistisk Sentralbyrå, som administrerer grunnkretsene, definerer en grunnkrets på følgende måte: «Grunnkretser består av et geografisk sammenhengende område som er mest mulig ensartet når det gjelder natur og næringsgrunnlag, kommunikasjonsforhold og bygningsmessig struktur». Se www.ssb.no.
- 4 «Delegasjon av myndighet til å foreta enkelte endringer i sokneinndelingen og til å treffe visse bestemmelser om kirkebokføringen», fastsatt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet 19. juli 1996 med hjemmel i kgl.res. av 7. juni 1996.
- 5 Kirkeloven § 21 fjerde ledd sier at nye kirkebygg skal godkjennes av Kirkedepartementet.
- 6 Forvaltningspraksis åpner for at sokn kan opprettes dersom det foreligger tilstrekkelig bindende vedtak om finansiering slik at soknet kan ha et kirkebygg innen 5 år. I Stavanger bispedømme er denne praksis fulgt for eksempel ved opprettelsen av Bogafjell sokn og Frøyland og Orstad sokn.
- 7 En mer utførlig redegjørelse finnes i utredningen «Menighetsutvikling i Stavanger bispedømme» (2005), www.kirken.no/stavanger.
- 8 Frøyland og Orstad sokn var før sokneutskillelsen en områdemenighet for to sokn, med et område både i Time sokn og Klepp sokn. Soknet ble det første soknet i landet med område i to kommuner.
- 9 Se Kirkemøtesak 9.1 2005: «Valkyrkjelydar – Her medrekna delegering av forsøk med valkyrkjelydar, kl § 24, 6. leddet».
- 10 Stavanger International Church (registrert trossamfunn), Bergen International Church (registrert forening) og Oslo International Church (uavklart formell status) har alle et ønske om en nærmere tilknytning til Den norske kirke og er inne i en prosess for å bli formelt etablert som katedralmenigheter i Den norske kirke.
- 11 Regler om formene for menighetsrådets og kirkelig fellesråds virksomhet, fastsatt av Kirkemøtet 15. november 1996 (KM 19A/96) med hjemmel i lov av 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke § 8 tredje ledd og § 13 tredje ledd.

Sammendrag

I Den norske kirke etableres det en rekke nye menigheter som ikke er soknemenigheter. Områdemenigheter blir opprettet ved at menighetsrådet i soknemenigheten etablerer en menighet som får som i oppdrag å utføre menighetsarbeid for et bestemt geografisk område i soknet. Profilmehigheter har som oppdrag å utføre menighetsarbeid med en bestemt profil for hele soknet, og profilen defineres for eksempel i forhold til målgruppe, strategi eller arbeidsmåte. Artikkelen drøfter om slike nye menigheter, som etableres i tillegg til soknemenighetene, har tilstrekkelig kirkerettslig legitimitet. Forfatteren hevder at gjennom ordningen for utvalg under menighetsrådene, har slike nye menigheter innen soknestrukturen kirkerettslig hjemmel. Det er menighetsrådet som oppretter og innholdsbestemmer nye menigheter som etableres innen soknestrukturen. Valgmenigheter har en virksomhet som strekker seg over flere sokn, og kan som i ByMenigheten-Sandnes, etableres som personsokn med menighetsråd og kirkelig fellestråd som sine organer. Alle nye menigheter trenger en ordnet prestetjeneste. Avslutningsvis blir det pekt på at Den norske kirke i framtiden trenger et regelverk som sikrer ensartede og hensiktsmessige strukturer for nye menigheter.

Gunnar Rønnestad (cand.jur.): Universitetslektor II i kirkerett ved Misjonshøgskolen i Stavanger. Assisterende stiftsdirektør ved Stavanger bispedømmekontor.
 Adresse: Postboks 629, 4003 STAVANGER